

הצעה לסדר חדש ונוסח חדש בהפרשת תרומות ומעשרות

סדר ההפרשה המקובל ומקורותיו
העיקרון של הנוסח - הפרשת התרומות יחד
היתרונות שבסדר ההפרשה המקובל
התקלות האפשריות בסדר ההפרשה המקובל
הצעה לסדר הפרשה ונוסח מתוקנים
חילול מעשר שני
הנוסח הקצר
נספח: נוסח הפרשת תרומות ומעשרות - הצעה חדשה

סדר ההפרשה המקובל ומקורותיו

אופן הפרשת תרומות ומעשרות המקובל כיום הוא שמפרידים מן הפירות מעט יותר ממאית, ואומרים את נוסח ההפרשה. הנוסח הרווח מבוסס על נוסח שתיקן החזון איש, וכפי שמביא הגר"ח קנייבסקי בספר דרך אמונה (הל' תרומות ג, רכה):

נוסח המעשר שתיקן מרן בעל החזו"א זצ"ל:

נוטל מן הפירות מעט יותר מאחד ממאה ומבדילו מן השאר ואומר...

יותר מאחד ממאה שיש כאן הרי הוא תרומה גדולה בצד צפונו.

אותו אחד ממאה שיש כאן ועוד תשעה חלקים כמותו בצד צפונו של הפירות, הרי הוא מעשר ראשון.

אותו אחד ממאה שעשיתיו מעשר ראשון עשוי תרומת מעשר.

ומעשר עני בצד דרומו. ואם צריך מעשר שני יהא מעשר שני בצד דרומו.

נוסח זה או בדומה לו מופיע כיום בסידורים ובספרים רבים. במאמר זה נציג את יתרונותיו של נוסח זה ולעומתם את התקלות שעלולות לנבוע מן השימוש בו, ומתוך כך נציע נוסח אחר שלענ"ד מונע את התקלות הללו.

ראשית, נקדים ונבהיר: חכמים לא תיקנו נוסח מסוים של הפרשת תרומות ומעשרות. במשנה (דמאי ה, ב) מופיע נוסח של הפרשת תרומות, ואף על פי כן הרמב"ם (תרומות ג, כד) מביא את הנוסח באופן שונה, והשו"ע (יו"ד סי' שלא סע' כח) משנה גם הוא מן הניסוחים של המשנה ושל הרמב"ם. המצוה אינה לומר נוסח מסוים אלא להפריש את המתנות השונות (תרומה, מעשר ראשון, תרומת מעשר, ומעשר שני או עני), וההפרשה הזו יכולה להיעשות בדרכים רבות ושונות. הנוסח הוא

רק הצעה לאופן שבו ניתן לקיים את המצוות הללו ואין הוא מחייב, ולפיכך הפוסקים לא נמנעו מלשנות מן הנוסח שבמשנה כדי להגיע לנוסח בהיר יותר. באופן מפורש כותב זאת החזו"א (דמאי יב, ב):

...ואף שאינו אומר בלשון המשנה, משמע דאין קפידא בדבר, שהרי הר"מ גם כן שינה לשון המשנה, ולפי קטנות השגתנו נוח לנו נוסח האמור... מכל מקום לא קבע התנא הדבר חובה...

ואכן גם הנוסח של החזו"א שונה מנוסחיהם של הרמב"ם והשו"ע.

העיקרון של הנוסח - הפרשת התרומות יחד

כל הנוסחים שהזכרנו מבוססים על עיקרון משותף: האדם מוציא מן הפירות את שתי התרומות - תרומה ותרומת מעשר - כיחידה אחת. ההבחנה בין שתי המתנות נעשית באמירה בלבד, כאשר האדם 'קובע מקום' לתרומה ואח"כ לתרומת המעשר. כך למשל בנוסח שהבאנו מ'דרך אמונה': האדם מפריד גוש בגודל של יותר ממאית, וקובע שהחלק הצפוני של גוש זה יהיה תרומה גדולה. את מה שנותר בגוש הזה הוא קובע כמעשר ראשון (יחד עם שאר המעשר הראשון, שנקבע בתוך כלל הפירות), ולאחר מכן חוזר וקובע את החלק הזה כתרומת מעשר.

אולם אין חובה לעשות דווקא באופן זה שמפרישים את שתי התרומות יחד. במשנה, ברמב"ם ובשו"ע, הפתיחה להלכה זו היא "**הרוצה** להפריש תרומה ותרומת מעשר כאחת..." - זו אפשרות למי שמעוניין בכך, ולא חובה.

יתרה מזו - השו"ע (שם סע' עח) כותב:

המפריש תרומה גדולה או תרומת מעשר, מברך קודם שיפריש: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להפריש תרומה". וכן המפריש מעשר ראשון, מברך קודם: "להפריש מעשר", וכן מברך על מעשר שני. ואם הפריש הכל זה אחר זה מיד, ולא סח ביניהם, כוללן בברכה אחת ומברך: "להפריש תרומות ומעשרות".

סדר הפרשה העקרוני הוא שמפרישים כל מתנה בפני עצמה, ומברכים על כל אחת מהן את ברכתה. רק אם האדם רוצה להפריש את כל המתנות במעמד אחד הוא מפריש את כולן בזו אחר זו, ואז גם יברך ברכה אחת לכולן. למצב כזה של הפרשה רצופה נועדו הנוסחים שהזכרנו מן המשנה, הרמב"ם והשו"ע, אבל אין חובה לנהוג דווקא כך.

היתרונות שבסדר הפרשה המקובל

היתרון הבולט של אופן זה הוא הנוחות. בדרך זו אין צורך להפריד מן הפירות כל מתנה בפני עצמה, אלא האדם מפריד הפרדה אחת בלבד - הוא מוציא ביחידה אחת

את מה שאסור באכילה בזמן הזה, דהיינו שתי התרומות, ומשאיר בערימה אחת את מה שמותר באכילה, שהוא כל השאר (החולין, וכן המעשרות, שיש להם היתר אכילה בזמן הזה).

בנוסף, כותבים החזו"א והגר"ח קנייבסקי (במקורות שצויינו לעיל) שלאופן זה יש גם יתרון הלכתי - הדיוק בכמות של המתנות. התורה קובעת למעשרות ולתרומת המעשר הגדרה כמותית מדויקת, ולאדם קשה למדוד זאת בפועל באופן מדויק. באופן הזה של ההפרשה, הדיוק הוא מוחלט - הקביעה של המתנות נעשית לא במדידה פיזית אלא באמירה בפה, וכך ניתן להגדיר כמות מדויקת לגמרי. כך למשל לגבי תרומת המעשר: האדם אינו צריך למדוד בדקדוק כמות של מאית מן הפירות, אלא הוא לוקח גוש שבו יש יותר ממאית, מגדיר את ה"יותר" כתרומה, וממילא נשארה מאית מדויקת לחלוטין לצורך תרומת המעשר¹.

אולם בצד יתרונות אלה, קיימות בסדר ההפרשה המקובל גם בעיות, ויש בו פתח לתקלות.

התקלות האפשריות בסדר ההפרשה המקובל

הבעיה המרכזית בסדר ההפרשה היא שהוא אינו מספיק בהיר ומובן לאדם המצוי. לעיתים מדובר בביטוי נקודתי - כך למשל, הלשון "אחד ממאה" היא לשון חז"ל והפוסקים, אך בלשון זמננו אין מקובל לדבר כך אלא לומר "מאית". ניסוחים מעין אלה ניתן כמובן לשנות וכך הנוסח יהיה בהיר ומובן יותר.

אולם הקושי המרכזי בהבנה עבור חלק גדול מן הציבור אינו תלוי במילה זו או אחרת, אלא קשור בעצם העיקרון של הנוסח. האופן הזה, שבו מפרידים את התרומה ותרומת המעשר כגוש אחד, יוצר בהכרח מורכבות. מפרידים גוש של מאית וקצת, ועליו מבצעים כמה פעולות בזו אחר זו: חלק מן הגוש הזה נקבע לתרומה גדולה; החלק הנותר, יחד עם חלק אחר שנמצא בתוך שאר הפירות, נקבע כמעשר ראשון; ואז חוזרים וקובעים את החלק הנותר הנ"ל כתרומת מעשר. תלמיד חכם שבקיא בהלכה ומבין את אשר לפניו יבין את הנוסח כראוי, אבל מי שאינו בקיא בנושא הפרשת תרומות ומעשרות עלול בקלות לטעות.

1 בהקשר זה יש לציין, שמצד הדין אין חובה לדייק לחלוטין בכמות המעשרות, ודי במדידה כפי הדרך המקובלת אצל בני אדם (עיי' שו"ע שם סע' כד). אולם כאשר מדובר בהפרשה מכמות ביתית קטנה פעמים רבות הפער במדידה עלול להיות משמעותי. החקלאי שמפריש בשדהו משתדל לדייק בכמות ההפרשה כדי שלא להפסיד, וגם יש לו אמצעי מדידה כגון משקל וכדומה, בעוד שבכמות ביתית האדם מודד "בערך", והפער בין מדידה זו לבין המדידה המדויקת עשוי להיות גדול מאוד מבחינת אחוזי הטעות.

דוגמה פשוטה לטעות מצויה. בנוסח שהבאנו לעיל נאמר:

נוטל מן הפירות מעט יותר מאחד ממאה ומבדילו מן השאר ואומר...

יותר מאחד ממאה שיש כאן הרי הוא תרומה גדולה בצד צפוננו.

כיצד יבין את הדברים אדם שלא למד את הסוגיה, ורק פותח סידור כדי לקיים את ההפרשה? סביר מאוד שהוא יחשוב שכל החלק של המאית וקצת הרי הוא תרומה גדולה. שהרי מדריכים אותו לקחת מעט יותר מאחד ממאה, ואז לומר "יותר מאחד ממאה שיש כאן הרי הוא תרומה גדולה"... מי שמבין את הנוסח באופן שגוי זה ייכשל באכילת טבלים, שהרי כל החלק שהוא הפריש הופך לתרומה גדולה, ונמצא שבהמשך אמירת הנוסח אין הוא מפריש כראוי מעשר ראשון וכלל אינו מפריש תרומת מעשר. בחלק מן הנוסחים הדברים מופיעים באופן שונה, שמונע טעות זו. כך למשל בנוסח שבשו"ע (שם סע' כח):

אחד ממאה שיש כאן, הרי הוא בצד זה שהפרשתי, והרי הוא חולין.

הנשאר מזה שהפרשתי, שהוא המעט היתר על אחד ממאה, הוא תרומה על הכל.

והמעשר שראוי להיות למאה חולין אלו, הרי הוא בצד זה שהפרשתי.

וזה הנשאר יותר על התרומה ממה שהפרשתי, הרי הוא תרומת מעשר על הכל.

בנוסח זה אין אפשרות לטעות את הטעות דלעיל, שכן נאמר בו במפורש שרק המעט היתר על אחד ממאה הוא התרומה הגדולה. כמו כן, גם נוספה בתחילה האמירה שהאחד ממאה הוא חולין - הדבר מבהיר שוב שחלק זה נשאר בינתיים חולין, ורק המעט שמעבר לו הופך לתרומה גדולה. רק בשלב הבא יתקדש גם החלק הזה, וייקבע כתרומת מעשר. נוסח זה או דומה לו מופיע בכמה סידורים בנוסח עדות המזרח. אך כפי שאנו רואים הנוסח ארוך ומורכב, ולא על נקלה יהיה מובן לקורא הפשוט.

בעיה נוספת, שקיימת בכל הנוסחים המבוססים על עיקרון זה, היא ההגדרה הכמותית המדויקת של תרומת המעשר. בהשקפה ראשונה המדובר הוא במאית מתוך כלל הפירות, וכך מן הסתם מבין האדם הסביר שקורא את הנוסח. אם למשל יש לפניו 1000 גרם של פירות, הוא צריך להפריש מעט יותר ממאית, שמתוכם המאית תהיה תרומת מעשר והשאר תרומה גדולה. אם למשל הוא יפריש 15 גרם, הרי 5 גרם מתוכם ייקבעו כתרומה גדולה ו-10 גרם ייקבעו כתרומת מעשר. אולם לאמיתו של דבר אין זה כך: שיעור המעשר הראשון הוא 10% מן הפירות שנתרו **לאחר שהוציאו את התרומה הגדולה**, וממילא שיעור תרומת המעשר הוא מאית מן הכמות הזו שנתרה, ולא מאית מכלל הפירות שהיו בתחילה! מי שקורא את הנוסח כפי ההבנה הראשונית יתכוון לקבוע את תרומת המעשר כמאית מכלל הפירות ואת שאר המעשר הראשון כתשעה חלקים כאלה ("ועוד תשעה חלקים כמותו"), בעוד

שלאמיתו של דבר הכמויות צריכות להיות מעט קטנות יותר. אדם זה בעצם "מרבה במעשרות", שמעשרותיו מקולקלין (שו"ע שם סע' עו).

יתרה מזו, בעצם יש כאן סוג של מעגל סגור: בתוך הגוש של מאית וקצת אנו מגדירים שהכמות שמעבר למאית תהיה תרומה גדולה, אבל המאית עצמה מחושבת רק לאחר שהפרשנו את התרומה הגדולה - שתי התרומות צריכות להגדיר זו את זו. החזו"א (שם) מתייחס לבעיה זו ואומר שהאדם יחשוב בליבו שה"אחד ממאה" היינו אחד ממאה ממה שיישאר לאחר הגדרת התרומה הגדולה, ואף שאין זה במשמע הלשון באופן ראשוני, אין זה בכלל דברים שבלב. כמוכּוּן, רוב הציבור אינו מודע לעניין זה ואינו מכוון באופן הזה, אלא כפי ההבנה הראשונית. בדרך אמונה (שם) כותב שגם אם לא כיוון כך, מן הסתם הלשון תתפרש באופן הזה; אך גם הוא כותב שלכתחילה יש לכוון כך, ובפועל רבים אינם עושים זאת.

דהיינו: הנוסחים הרווחים נכתבו על ידי גדולי הדורות, אולם הם מתאימים לתלמידי חכמים ובני תורה שלמדו את הלכות תרומות ומעשרות ומבינים את משמעותו ומטרתו של הנוסח. לציבור הרחב נוסחים אלה אינם מובנים דים. אם ניתן את הנוסחים הללו כמבחן בהבנת הנקרא לנערים בגיל תיכון אין ספק שרבים מהם יאמרו שאין הם מבינים את הטקסט, או גרוע מכך - יבינו אותו באופן שגוי. וממילא, נער בר מצוה או סתם יהודי פשוט שקונים פירות בשוק או קוטפים מן העצים שבחצר, אם הם יפתחו את הסידור ויקראו את הנוסח המקובל - קיימת סבירות גבוהה שהם יטעו בהבנת הדברים, והדבר עלול ליצור מכשול.

הצעה לסדר הפרשה ונוסח מתוקנים

אציג אם כן סדר הפרשה ונוסח שלענ"ד קלים יותר להבנה ומונעים את הבעיות שהזכרנו:

מפרידים מן הפירות חתיכה קטנה בגודל כלשהו ומניחים בצד, ואומרים:
הרי זו תרומה גדולה.

אחר כך מפרידים מן הפירות כמות בגודל מאית ממה שנשאר (או מעט יותר ליתר ביטחון) ומניחים בצד, ואומרים:

המאית שנמצאת בצפון הכמות שהפרדתי, ועוד תשע מאיות בצפון שאר הפירות, הרי הם מעשר ראשון; ומאית זו שהפרדתי הרי היא עכשיו תרומת מעשר.

עוד כמות מתאימה של פירות בצד הדרומי של שאר הפירות הרי היא מעשר שני, ואם הפירות מחויבים במעשר עני הרי היא מעשר עני.

ההבדל בין נוסח זה לבין הנוסחים המקובלים הוא, שבמקום להפריש את שתי

התרומות כגוש אחד, ובתוכו לחלק ביניהן באמירה גרידא - בנוסח זה הפרשת התרומות נעשית בשני שלבים פיזיים: תחילה מוציאים את התרומה הגדולה, ואחר כך את תרומת המעשר. אופן זה אמנם מוסיף מעט טרחה, אבל מפשט מאוד את התהליך, ומונע את אי ההבנות שהצבענו עליהן. כל נער בר מצוה שיקרא את הנוסח הזה, גם אם לא למד כלל את נושא הפרשת תרומות ומעשרות, יבין היטב את אשר לפניו. בנוסח זה ברור לחלוטין שמדובר בשתי מתנות נפרדות, תרומה לחוד ותרומת מעשר לחוד; וכן לא תיתכן בעיה בהגדרת הכמות של תרומת המעשר, שכן רק לאחר הפרשת התרומה הגדולה מוציאים את תרומת המעשר, והשיעור שלה מוגדר במפורש כמאית ממה שנשאר.

לכאורה, באופן זה שתורמת המעשר נלקחת בפני עצמה, ולא יחד עם התרומה הגדולה, אין צורך לומר "המאית שנמצאת בצפון הכמות שהפרדת", שהרי החלק שלוקחים לצורך תרומת המעשר אמור להיות בגודל של מאית בדיוק. אך מן הסתם רבים לא ידקדקו למדוד מאית במדויק אלא יקחו כמות גדולה יותר. הנוסח חוסך את הצורך לדקדק במדידת הכמות - האדם יכול לקחת מעט יותר ליתר ביטחון, ועדיין הקביעה של תרומת המעשר תהיה מדוייקת לגמרי, מאית בדיוק.

נוסח זה אמנם שונה ממה שהציבור התרגל אליו שבהפרשת תרומות ומעשרות נוטלים חתיכה אחת בכמות של מעט יותר ממאית, אך כאמור אין בהלכה כל חובה להיצמד לאופן או נוסח מסוימים. כך רואים להדיא בציץ אליעזר (חלק יא סי' סו), שמביא כמה וכמה נוסחאות להפרשת תרומות ומעשרות, כאשר ברובם נוטלים את שתי התרומות בחתיכה אחת של מאית וקצת, אך באחד מהם עושים כפי הדרך המוצעת, נוטלים את התרומה הגדולה בפני עצמה ואחר כך את החלק המיועד לתרומת המעשר².

חילול מעשר שני

מלבד ההבדל הנ"ל, שהוא החידוש העיקרי בנוסח המוצע, אתייחס בקצרה לשיפורים נוספים שלענ"ד כדאי להכניס בנוסח, בעניין חילול המעשר השני.

בנוסח החזו"א, כפי שהובא בדרך אמונה (שם), מופיע:

ומחולל הוא וחומשו על פרוטה במטבע שיחדתיה לחילול מעשר שני.

2 יש להבהיר, שהן הנוסחים המקובלים והן הנוסח המוצע בזה מיועדים למצב שבו אין נותנים את המעשרות בפועל ללוי ולעני, דהיינו שנוסחאות אלה מתאימות למצב של ספק טבל, או למי ששותף בהסדר 'מכירי עניים ולויים'. כאשר מתכוונים לתת את המעשרות עצמם ללוי ולעני יש לבצע את הפרשה בנוסח שונה, כך שפירות המעשרות יהיו מזוהים, וניתן יהיה לתת אותם לבעליהם. הצעה לנוסח כזה מופיעה בספר "ואכלת ושבעת" שהוצאתי עם ידידי הרב אלישיב קנהול זצ"ל, עמ' 157-158.

כך מופיע בתורה ובדברי חז"ל, שהפודה את המעשר שלו מוסיף חומש. אולם יש לשים לב שהחומש הזה הוא "חומש מלבר", דהיינו שאם המעשר השני שווה ארבעה שקלים יש להוסיף שקל חמישי (רמב"ם, הל' מעשר שני ה, א). בלשון ימינו מקובל לקרוא לחלק כזה "רבע", ולפיכך עדיף להתבטא בלשון המקובלת בימינו כך שהדברים יהיו מובנים לכל.

כמו כן, ישנם מצבים שבהם האדם פטור מלהוסיף חומש, כגון המחלל על מטבע שאינה שלו (כך הוא למשל במי שמנוי בקרן לחילול מעשר שני). במצב כזה, אם האדם אומר כפי הנוסח "ומחולל הוא וחומשו על פרוטה", יש בכך בעיה, שכן אין הוא מחויב בחומש, ונמצא שהוא כולל בפרוטה חלק שאין הוא מחויב בו, והחויב מתחלל על פחות מפרוטה. לפיכך כדאי לומר באופן קבוע "על פרוטה ורבע" (וכמוכן לחשב בהתאם את השווי של המעשר השני שמתמלא במטבע בכל חילול)³.

דהיינו שהנוסח המומלץ לענ"ד לחילול מעשר שני הוא:

המעשר השני, בתוספת רבע מערכו, מחולל על פרוטה ורבע במטבע שיחדתי לחילול מעשר שני ורבעי.

הנוסח הקצר

כידוע, החזו"א (דמאי טו, ו) חידש שאדם שאין לפניו נוסח להפרשת תרומות ומעשרות, ואינו בקי בסדר ההפרשה ובנוסח בעל פה, יכול ליטול מן הפירות מאית וקצת ולומר "שיחול הכל כמו שכתוב בנוסחי כדת", ובכך הוא מקיים את מצות ההפרשה. לעומתו הרב פרנק (הר צבי זרעים א, מח) פקפק על אופן זה, וחשש שאין זה מועיל.

לא נדון כאן במחלוקת זו, אך נעיר שתי הערות הקשורות לענייננו:

א. גם מי שנוקט כחזו"א, שישנה אפשרות להפריש תרו"מ באופן מקוצר כנ"ל, יש לשים לב שהמדובר הוא דווקא כאשר יש לאדם נוסח אחד מסוים שכלפיו הוא מכוון. כך הוא התיאור שמופיע בחזו"א, "מי שיש לו נוסח כתוב להפרשת תרומות ומעשרות על פי חכם", דהיינו שיש בביתו של האדם נוסח מסוים ועליו הוא מסתמך בשעת אמירת הנוסח הקצר. אם יש ברשותו של האדם כמה נוסחים אמירת הנוסח הקצר אינה יכולה להועיל, שכן אין באמירתו בירור בין הנוסחים השונים. כך למשל, בחלק מן הנוסחים המודפסים כיום המעשר הראשון נקבע בצפון והמעשר השני בדרום, ואילו בנוסחים אחרים המעשר הראשון נקבע בצד העליון של הפירות והמעשר השני בצד התחתון. מי שיש בביתו סידורים משני הנוסחים ואומר את הנוסח הקצר לא עשה

3 שתי נקודות אלה ונימוקיהן מופיעות בספרי מכון התורה והארץ, עיין למשל הלכות הארץ עמ' 32; התורה והארץ ד, עמ' 218.

כלום, שכן אין כאן קביעה מבוררת של המעשר הראשון, האם הוא ייקבע בצפון הפירות או בצידם העליון. לפיכך, מי שמעוניין להשתמש בדרך זו צריך להגדיר במפורש את הנוסח שאליו הוא מכוון, כגון "שיחול הכל כפי הנוסח שמופיע בסידור פלוני".

ב. כמו כן, אי אפשר להשתמש בנוסח הקצר מתוך הסתמכות על הנוסח שהוצע כאן. בנוסחים המקובלים הנוסח עצמו מגדיר את מקומה של התרומה הגדולה לעומת תרומת המעשר - בצפון החלק המופרד, או בחלקו העליון וכדומה. ואילו הנוסח שהצענו מבוסס על כך שהאדם מפריד באופן פיזי כל אחת מן התרומות, והנוסח מצד עצמו אינו מגדיר את מקומה של התרומה הגדולה לעומת תרומת המעשר. ממילא, לא ניתן לומר שהתרומות יחולו 'כפי הנוסח הזה' כשאינן בו הגדרה למקומן של התרומות.

נספח: נוסח הפרשת תרומות ומעשרות - הצעה חדשה⁴

הקדמה

א. פירות (כולל תבואה וירקות) שגדלו בארץ ישראל ולא הופרשו מהם תרומות ומעשרות נקראים "טבל", ואסור לאכול מהם עד שיפרישו מהם תרומות ומעשרות. במצב של טבל-ודאי אומרים לפני ההפרשה גם את הברכות המתאימות. כאשר קיים ספק האם הופרשו כבר מן הפירות תרומות ומעשרות (או שספק אם הם בכלל חייבים בתרומות ומעשרות, כגון בספק הפקר וכד') מפרישים ואומרים את הנוסח אך ללא הברכות.

ב. תרומה גדולה ומעשר ראשון ותרומת מעשר מפרישים בכל השנים, ואילו מעשר שני ועני מתחלפים על פי השנים (בשנים א', ב', ד', ה' לשמיטה - מעשר שני; בשנים ג', ו' - מעשר עני). בנוסח מופיעות שתי האפשרויות, כך שהוא מתאים לכל השנים.

ג. כפי שיבואר בנוסח להלן - ההפרשה של **התרומות** (תרומה גדולה ותרומת מעשר) נעשית באופן פיזי, מפרידים את החלקים האלו מהפירות, ואילו **המעשרות** נשארים בתוך כלל הפירות, וההפרשה שלהם נעשית רק באמירה בפה.

ד. לתרומה הגדולה אין שיעור מדויק, ולפיכך קובעים חתיכה קטנה מסוימת כתרומה (לא משנה מה גודלה). לתרומת המעשר יש שיעור מדויק - מאית מן הפירות שנשארו לאחר הפרשת התרומה, ולפיכך לאחר ההפרדה הפיזית של כמות משוערת (קצת יותר ממאית ליתר ביטחון) **קובעים את המיקום של תרומת המעשר בצד הצפוני של אותו חלק שהפרדנו**.

4 נוסח זה עבר דיוק וגיבוש סופי בהתייעצות עם הרב יואל קטן שליט"א, והובא לעינו של דודי מורנו הרב יעקב אריאל שליט"א. נוסח זה ייכנס בעז"ה למהדורות הבאות של סידור 'רינת ישראל'.

ה. בטבל-ודאי קיימת בעיקרון גם חובה לתת בפועל את המעשר הראשון ללוי ואת מעשר העני לעני, ויש דרכים שונות כיצד לבצע זאת באופן מעשי (בעזרת קרן המעשרות, בית האוצר וכד'). כאשר אין אפשרות מעשית לתת את המעשר לעני או ללוי יש להפריש כרגיל, ולשאול חכם כיצד לנהוג בחלק העני או הלוי (יש מתירים במצב כזה לאכול את הפירות, ולתת בהזדמנות את שווי המעשר הזה לעני וללוי). בספק טבל אין צורך לתת בפועל את המעשר הראשון ללוי ואת מעשר העני לעני.

ו. אפשר להפריש ולברך יחד על כמה מינים. ההפרשה הפיזית צריכה להיעשות בכל מין בנפרד, אך את הנוסח אפשר לומר פעם אחת על כל המינים, תוך הוספת המילים "כל מין בנפרד" במקומות המתאימים, כדלהלן.

בטבל ודאי מברכים לפני ההפרשה: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו, וציוונו להפריש תרומות ומעשרות.
מפרידים מכל סוג של פירות חתיכה קטנה בגודל כלשהו ומניחים בצד, ואומרים:
הרי זו תרומה גדולה (כל מין בנפרד).

אח"כ מפרידים מכל סוג של פירות כמות בגודל מאית ממנה שנשאר (או מעט יותר ליתר ביטחון) ומניחים בצד, ואומרים: **המאית שנמצאת בצפון הכמות שהפרדתי, ועוד תשע מאיות בצפון שאר הפירות, הרי הם מעשר ראשון (כל מין בנפרד); ומאית זו שהפרדתי הרי היא עכשיו תרומת מעשר (כל מין בנפרד).**

עוד כמות מתאימה של פירות בצד הדרומי של שאר הפירות הרי היא מעשר שני (כל מין בנפרד); ואם הפירות מחויבים במעשר עני, הרי היא מעשר עני (כל מין בנפרד).

בטבל ודאי, בשנת מעשר שני, מברכים: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו, וציוונו על פדיון מעשר שני.

בין בוודאי ובין בספק אומרים: **המעשר השני, בתוספת רבע מערכו, מחולק על פרוטה ורבע במטבע שייחדתי לחילול מעשר שני ורבעי*.**

* המנויים בקרן המעשרות או בית האוצר אומרים: ...במטבע שייחדו עבורי בקרן המעשרות / בית האוצר.

החלקים שהופרדו להיות תרומה גדולה ותרומת מעשר (החתיכה הקטנה והמאית שנלקחו מכל אחד מהפירות והונחו בצד) אסורים באכילה. אין לזרוק אותם לאשפה בדרך ביזיון, אלא רק כשהם עטופים (רצוי בעטיפה כפולה), בדרך כבוד.